

Eindrapport

VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND DE ORANJEBUURT TE HARLINGEN

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND DE ORANJEBUURT TE HARLINGEN

rapportnummer 2018.2957

oktober 2018

In opdracht van:
De Bouwvereniging
Postbus 103
8860 AC Harlingen

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

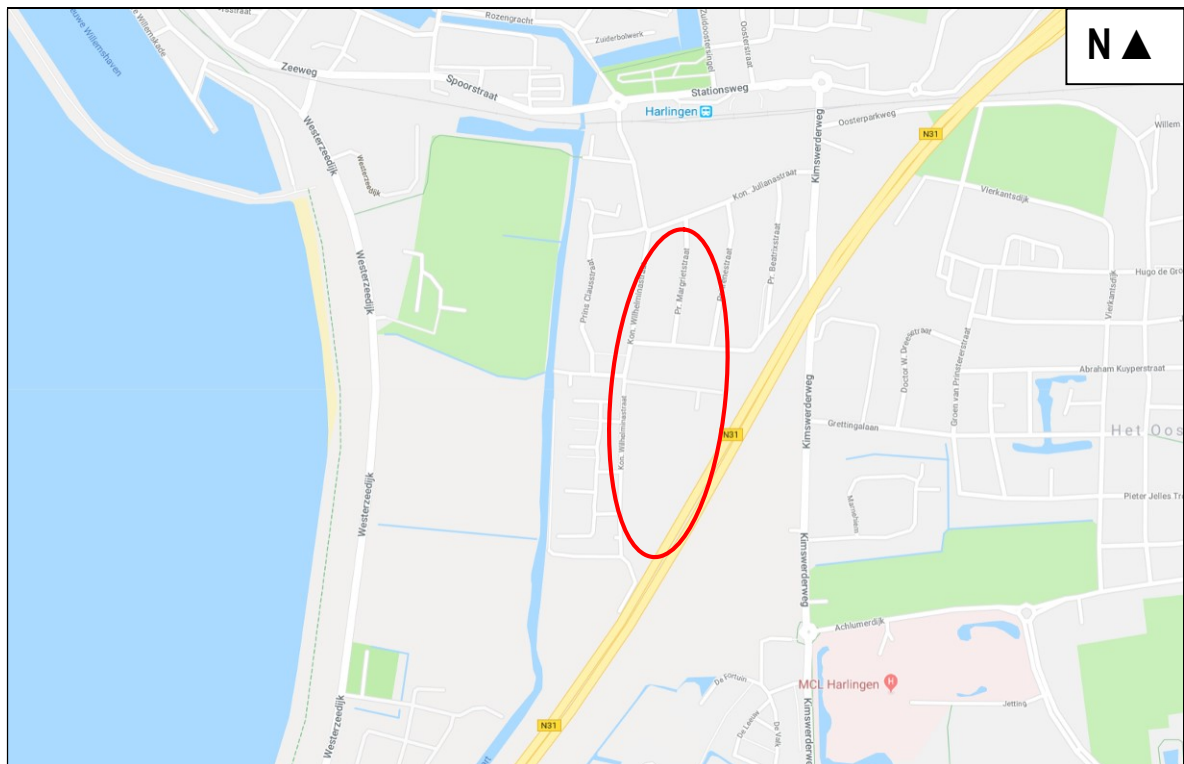
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN	3
1.4 VRAAGSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	3
1.5 OPBOUW VAN DIT RAPPORT	3
 2 BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN.....	 4
2.1 WET NATUURBESCHERMING	4
2.2 RODE LIJST.....	4
 3 ECOLOGIE.....	 5
3.1 VLEERMUIZEN.....	5
3.3 BROEDVOGELS	5
 4 METHODE.....	 7
4.1 OMVANG ONDERZOEK	7
4.2 VLEERMUIZEN	7
4.3 BROEDVOGELS	8
 5 RESULTATEN	 9
5.1 VLEERMUIZEN.....	9
5.2 BROEDVOGELS	9
 6 CONCLUSIES	 13
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	 14
 BIJLAGEN	 15
1 BEGRIPPEN.....	16
2 ONDERZOEK SOMSTANDIGHEDEN	18

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de gefaseerde sloop en nieuwbouw van woonbebouwing in de Oranjebuurt te Harlingen (zie figuur 1 voor de globale ligging). De aanwezigheid van beschermde soorten vormt een te onderzoeken aspect, omdat met de plannen effecten kunnen gaan ontstaan op planten- en diersoorten die beschermd zijn via de Wet natuurbescherming. Op basis van bestaande gegevens is gebleken dat vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen niet kunnen worden uitgesloten (Grontmij, 2014, BúgelHajema, 2017). Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens te Wageningen gevraagd om een veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied van de Oranjebuurt te Harlingen (rood).

1.2 Het plangebied

Het plangebied is gelegen in de Oranjebuurt te Harlingen. Dit betreft een braakliggend gebied ten zuiden van de Prinses Marijkestraat en een woonbuurt ten noorden van de Prinses Marijkestraat. De woonbuurt betreft rijwoningen uit de jaren 50/ 60 met dakpannen en tuinen.

1.3 De plannen

Realisatie van woonbebouwing in het braakliggend gebied is voorzien in 2018/2019 gevold door sloop en nieuwbouw van de woonbuurt (vanaf 2019).

1.4 Vraagstellingen van het onderzoek

Voor het in beeld brengen van de beschermde en bedreigde soorten zijn de volgende groepen onderzocht:

- vleermuizen
- broedvogels

Dit betreffen de soort(groep)en die in potentie kunnen voorkomen. Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding van dit hoofdstuk worden de volgende vraagstellingen onderzocht:

1. Welke beschermde en bedreigde soorten komen voor op of in nabijheid het onderzoeksgebied de Oranjestraat te Harlingen?
2. Wat is de verspreiding en het terreingebruik van de beschermde en bedreigde soorten op of nabij het onderzoeksgebied de Oranjestraat te Harlingen?

1.5 Opbouw van dit rapport

Na een korte uitleg over de soortbescherming (hoofdstuk 2) en de ecologie van de te inventariseren soort(groep)en wordt in hoofdstuk 4 de werkwijze van het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 5 wordt de aanwezigheid en de verspreiding weergegeven. In hoofdstuk 6 worden conclusies gegeven en worden aanbevelingen gedaan. In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2 BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN

2.1 Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden. Deze wet integreert de Flora- en faunawet, Boswet en Natuurbeschermingswet 1998 tot één wet. Deze wet implementeert tevens de Vogel- en Habitatrichtlijn en andere verdragen in het nationaal natuurbeschermingsrecht. Het bevoegd gezag is Gedeputeerde Staten van de Provincie(s) waar een project wordt gerealiseerd. Gedeputeerde Staten kunnen deze bevoegdheid ook overdragen conform lid 7 van deze wet. De nieuwe Wet natuurbescherming sluit aan bij de internationale kaders zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming richt zich dan ook primair op de bescherming van plant- en diersoorten die genoemd zijn in deze richtlijnen.

Daarnaast is een deel van de soorten van de Rode Lijst (zie paragraaf 2.3) beschermd via de Nieuwe Wet natuurbescherming. Tevens geldt voor alle soorten de algemene zorgplicht, zoals deze ook al gold onder de Flora- en faunawet.

Indien een plan resulteert in negatieve beïnvloeding van een soort of soorten kan ontheffing worden verleend conform artikel 3.3 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.1 en 3.2 (Vogelrichtlijnsoorten). Ontheffing kan worden verleend conform artikel 3.8 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.4 en 3.6 (Habitatrichtlijnsoorten). De criteria voor ontheffingsverlening voor deze soorten zijn identiek aan die van de Flora- en faunawet omdat de ontheffingsgronden van de Vogel- en Habitatrichtlijn gelijk zijn gebleven. Het nationaal recht staat het niet toe om hiervan af te wijken. Provincies kunnen voor de nationaal beschermde soorten een algemene vrijstelling verlenen. In de Provincie Friesland wordt voor een aantal soorten vrijstelling verleend in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden. Het betreft o.a. aardmuis, bastaardkikker, bosmuis, bruine kikker, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, gewone pad, haas, huisspitsmuis, kleine watersalamander, konijn, meerkikker, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos en woelrat.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming.

Tussen de Wet natuurbescherming en de Rode lijsten bestaat geen formele relatie. Alleen op basis van "gunstige staat van instandhouding" kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden ten aanzien van mitigerende en compenserende maatregelen dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die gering afnemen in aantal (Rode lijstsoort met het criterium gevoelig) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten van de Rode lijst met het criterium bedreigd of ernstig bedreigd) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Dit artikel is derhalve ook gericht op het voorkomen van doden en verwonden van algemene soorten. Op deze manier wordt nader invulling gegeven aan de bescherming van soorten die in aantal en/of verspreiding afnemen.

3 ECOLOGIE

3.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, die een groot en constant voedselaanbod opleveren. Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Aan de hand van landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt, de vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel microklimaat als (ijs)kelders, grotten, bunkers of dikke bomen om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken in de winter dus eveneens verblijfplaatsen, wanneer zij hun winterslaap houden. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook verplicht: alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Wet natuurbescherming en de Habitatrichtlijn.

3.3 Broedvogels

Vogels komen doorgaans overal in Nederland voor waar enige beschutting is en waar mogelijkheden zijn om te nestelen. Er zijn vogels die ieder jaar een nest bouwen om daarin te broeden. Er zijn daarnaast vogels die jaarrond een zelfde nest gebruiken om in te slapen en te broeden (bijvoorbeeld huismussen) en

er zijn vogels die jaarlijks terugkeren naar hun nestplaats om het nest opnieuw te gebruiken om daarin te broeden (zoals gierzwaluwen).

4 METHODE

4.1 Omvang onderzoek

De inventarisatie heeft plaatsgevonden in 2018. Ten behoeve van de inventarisatie hebben 8 veldbezoeken plaatsgevonden op 7, 27 april, 14, 18 mei, 19 juni, 12 juli, 25 augustus en 22 september 2018 met een totale onderzoeksomvang van ongeveer 23 uur. In onderstaande paragrafen wordt per soortgroep de inventarisatiemethode weergegeven. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de methode per soortgroep, de inventarisatieduur en de bezoekdata. In bijlage 2 worden de omstandigheden weergegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar de aanwezigheid van vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen ter plaatse van en direct rond de Oranjestraat te Harlingen.

Datum	Vleermuizen	Vogels
Voorjaar		
- 7 april 2018	-	Nestlocaties (huismus)
- 27 april 2018	-	Nestlocaties (huismus)
- 14 mei 2018*	-	Nestlocaties (huismus, gierzwaluw)
- 18 mei 2018*	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties (huismus, gierzwaluw)
- 19 juni 2018	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties (gierzwaluw)
- 12 juli 2018	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties (gierzwaluw)
Voorherfst		
- 19 augustus 2018	Balts-, paar- en foerageerplaatsen	-
- 22 september 2018	Balts-, paar- en foerageerplaatsen	-

* = gecombineerd met de Pr. Beatrixstraat / Kimsverderweg en Oude Turfkade / Fabrieksplein.

4.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Petterson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord. Op 18 mei, 18 juni en 10 juli 2018 werd geïnventariseerd naar de aanwezigheid van kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen. De onderzoeksronden op 25 augustus en 22 september 2018 waren gericht op de inventarisatie van balts-, paar- en foerageerplaatsen.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen voldoet aan het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2017) en de kennisdocumenten van gewone dwergvleermuis, en ruige dwergvleermuis (Bij 12, 2017a,b). De onderzoeken vonden 's avonds plaats bij geschikte omstandigheden. Omdat het onderzoek is uitgevoerd bij geschikte omstandigheden in een geschikte periode is het onderzoek in de voorherfst goed uitgevoerd en geeft een goed beeld.

4.3 Broedvogels

Broedvogels zijn gedurende alle zes de inventarisatiemomenten in het voorjaar geïnventariseerd (7, 27 april, 14, 18 mei, 19 juni en 12 juli 2018). Alle bezoeken werden uitgevoerd in de avond- of ochtendschemering. Het is van belang om rond de schemering waarnemingen te doen, omdat vogels dan het meest actief zijn. Het gebied geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met vaste nestplaatsen (huismus, gierzwaluw). Het huismus- en gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd conform de kennisdocumenten van huismus en gierzwaluw (Bij 12, 2017d,e).

5 RESULTATEN

5.1 Vleermuizen

Voorjaar/ voorzomer

In het voorjaar / de voorzomer zijn twee soorten vleermuizen waargenomen (gewone dwergvleermuis, laatvlieger). Deze soorten zijn in lage dichtheid foeragerend aangetroffen. Van beide soorten zijn tevens enkele verblijfplaatsen aangetroffen van enkele dieren. Van gewone dwergvleermuis werden verblijfplaatsen vastgesteld met 3 en 5 dieren en van laatvlieger met vier). Er zijn geen vliegroutes vastgesteld. In figuur 2 zijn de waarnemingen weergegeven.

Voorherfst

Er zijn in de voorherfst van 2018 zijn gewone en ruige dwergvleermuizen aangetroffen. Er zijn geen balts- of paarplaatsen vastgesteld. In figuur 3 worden de waarnemingen weergegeven.

Gelet op de aantallen en dichtheid van de foeragerende vleermuizen dient het plangebied van de Oranjestraat te Harlingen niet gezien te worden als belangrijk (primair) foerageergebied.

5.2 Broedvogels

Er zijn geen territoria of nesten aangetroffen van gierzwaluw of huismus in het plangebied. Gierzwaluw is alleen hoog overvliegend aangetroffen en is derhalve niet direct gerelateerd aan het plangebied van de Oranjestraat te Harlingen. De bebouwing aan de zuidzijde van de Pr. Irenestraat bevat wel huismussen (zie figuur 4). Deze bebouwing is buiten het plan- en invloedgebied gelegen. Negatieve effecten op huismus en gierzwaluw kan derhalve worden uitgesloten.

6 CONCLUSIES

Er is het voornemen voor de (her)ontwikkeling van bebouwing aan de Oranjestraat te Harlingen. Op grond hiervan is een gericht veldonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (huismuis, gierzwaluw).

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat in het gebied laatvlieger, gewone en ruige dwergvleermuizen vliegen en foerageren. Gedurende en na realisatie van de plannen kunnen deze soorten er blijven vliegen en foerageren. Gierzwaluwen, huismussen of overige vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen komen niet voor in het plangebied en worden niet nadelig beïnvloed.

Met de (her)ontwikkeling van bebouwing aan de Oranjestraat te Harlingen worden vaste rust- en verblijfplaatsen (kolonieplaatsen) van gewone dwergvleermuis en laatvlieger negatief beïnvloed. Op grond hiervan is een ontheffing Wet natuurbescherming vereist voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Bij 12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument ruige dwergvleermuis, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument huismus, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument gierzwaluw, Utrecht.

BügelHajema, 2017. Advies Natuurwaarden Bestemmingsplan Plan Zuid locatie voormalig AZC. Amersfoort, 1-28.

Diepenbeek, A., van, 1999. Veldgids diersporen. Drukkerij Thieme, Nijmegen.

Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken, Handleiding broedvogel Monitoring Project, SOVON, Beek-Upbergen.

EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.

EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.

Grontmij, 2014, Vleermuisonderzoek woningen Harlingen Plan Zuid. Groningen, 1-12.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie Economische zaken, 2016. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2016, 1-34.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGEN

1 BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en

temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

2 ONDERZOEK SOMSTANDIGHEDEN

Datum (2017)	Tijd (uur)	Duur (uur)	Temperatuur (°C)	Neerslag (mm)	Wind (bft)
- 6 april 2018	17.00-19.00	2	9	Geen	3
- 26 april 2018	05.00-07.00	2	15	Geen*	3
- 14 mei 2018	17.00-20.00	3	16	Geen	2
- 18 mei 2018	18.00-23.00	5	19	Geen	2
- 18 juni 2018	19.00-24.00	4	19	Geen	2
- 10 juli 2018	03.00-07.00	4	21	Geen	2
- 19 augustus 2018	22.00-24.00	2	19	Geen	3
- 22 september 2018	20.00-22.00	2	12	Geen*	3

* Overdag korte tijd (mot)regen

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601

Activiteitenplan

Behorende bij ontheffingsaanvraag soortenbescherming Wnb

Plan Zuid Harlingen

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B
8401 BL Gorredijk
0513-435024
info@faunax.nl
www.faunax.nl
Lid van Netwerk Groene Bureaus

Activiteitenplan

Behorende bij ontheffingsaanvraag soortenbescherming Wnb

Plan Zuid Harlingen

Gorredijk, december 2018

In opdracht van:
De Bouwvereniging

Contactpersoon:
Dhr. J. Boelens

Uitvoering:
Bureau FaunaX

Rapportage:
Dhr. J. Breidenbach

Autorisatie:
Mevr. W. Pronk

Foto's voorpagina:
Ligging van het plangebied en gewone dwergvleermuis

© Bureau FaunaX. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding: Bureau FaunaX (2018). Activiteitenplan behorende bij ontheffingsaanvraag soortenbescherming Wnb. Sloop woningen Plan Zuid Harlingen. Rapport 18127, Bureau FaunaX, Gorredijk.

Disclaimer: In deze rapportage worden de resultaten van een onafhankelijk onderzoek behandeld. Bureau FaunaX heeft een adviserende rol en spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het plan waarop dit onderzoek betrekking heeft. Dit onderzoek is zo zorgvuldig en nauwkeurig mogelijk uitgevoerd. Het voorkomen van beschermde soorten is echter onvoorspelbaar. Aan dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Op dit onderzoek zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, zoals gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

A. Beschrijving plangebied	1
B. Staat van instandhouding	2
C. Functie van het plangebied.....	5
D. Wijze van uitvoeren handelingen	7
E. Periode van uitvoering.....	8
F. Planning werkzaamheden	9
G. Beschrijving alternatieven.....	10
H. Beschrijving effecten voorgenomen maatregelen.....	11
I. Verantwoording onderzoek effecten	12
J. Verantwoording onderzoek beschermde soorten.....	13
K. Beschrijving mitigerende maatregelen.....	14
L. Beschrijving compenserende maatregelen.....	17
M. Topografische kaart	20
N. Onderbouwing belang	21
Literatuur en andere bronnen.....	
BIJLAGE I Inbouwsteen vleermuizen IB VL 01/02	

A. Beschrijving plangebied

De Bouwvereniging is voornemens om in het kader van een herontwikkeling enkele huizenblokken te slopen in het zuiden van Harlingen. Het plan betreft in dit geval de sloop van vier woonblokken met 126 woningen aan de Kon. Wilhelminastraat en de Pr. Margrietstraat (tabel A1 & figuur A1). De woningen van de Koningin Wilhelminastraat zijn gebouwd in 1949 en die aan de Prinses Margrietstraat in 1953. De woningen hebben twee verdiepingen met pannendak. De woningen aan de Kon. Wilhelminastraat hebben alle voortuinen, in tegenstelling tot de woningen aan de Pr. Margrietstraat. Wel hebben beide straten een groene uitstraling door de aanwezigheid van gemeenteperken en/of volwassen laanbomen.

Tabel A1. Overzicht van de te slopen woningen.

Adres	Aantal gesloopte woningen
Kon. Wilhelminastraat (oneven) 3 t/m 39a	38 woningen
Pr. Margrietstraat (even) 4 t/m 46a	44 woningen
Pr. Margrietstraat (oneven) 3 t/m 45a	44 woningen

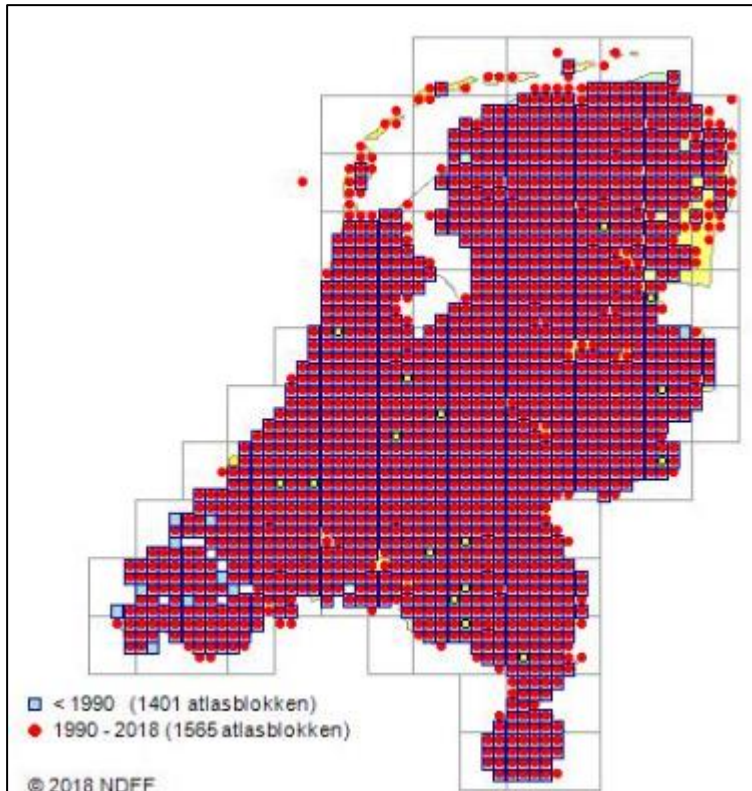
Figuur A1. Ligging van het plangebied in Harlingen (rode kader). Bron: www.bing.com/maps.

Op dezelfde locatie zullen in totaal 93 nieuwe appartementen en grond gebonden woningen worden gerealiseerd, welke levensloopgeschikt zijn.

B. Staat van instandhouding

Gewone dwergvleermuis

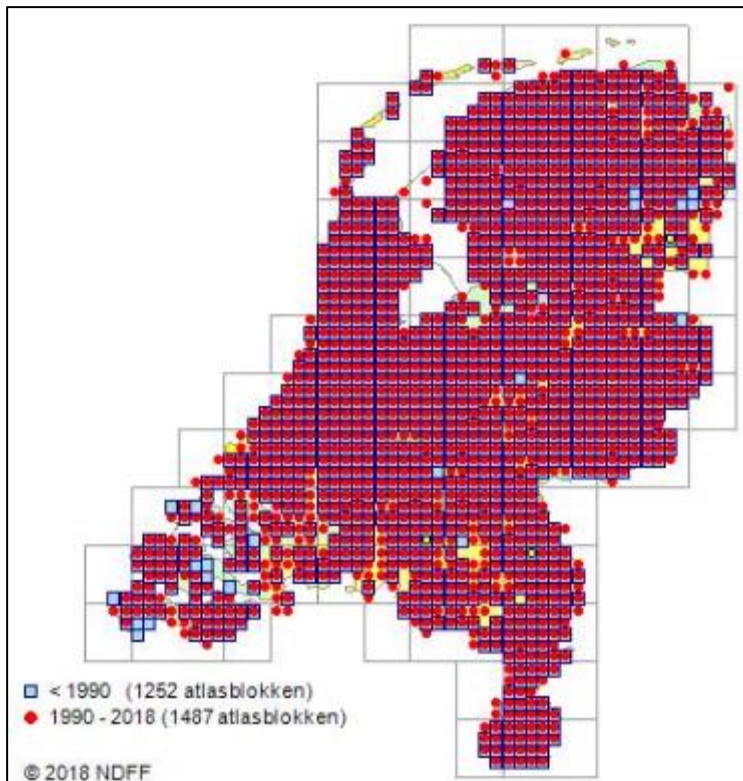
De gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* is in Nederland de meest algemeen voorkomende vleermuis. Hij komt vooral in de bebouwde omgeving voor, zowel in het stedelijk gebied als op het platteland (figuur B1). De soort komt vaak voor in bebouwd gebied en is een typische gebouwbewonende soort. Het aantal dieren in een gebied is sterk afhankelijk van het voedselaanbod. Dit voedselaanbod hangt af van de structuur van de omgeving, zoals de aanwezigheid van opgaand groen en/of open water. In deze structuren bevinden zich veel insecten, waar de vleermuizen op foerageren.

Figuur B1. Verspreiding gewone dwergvleermuis tussen 1990 en 2018. Bron: www.verspreidingsatlas.nl

Laatvlieger

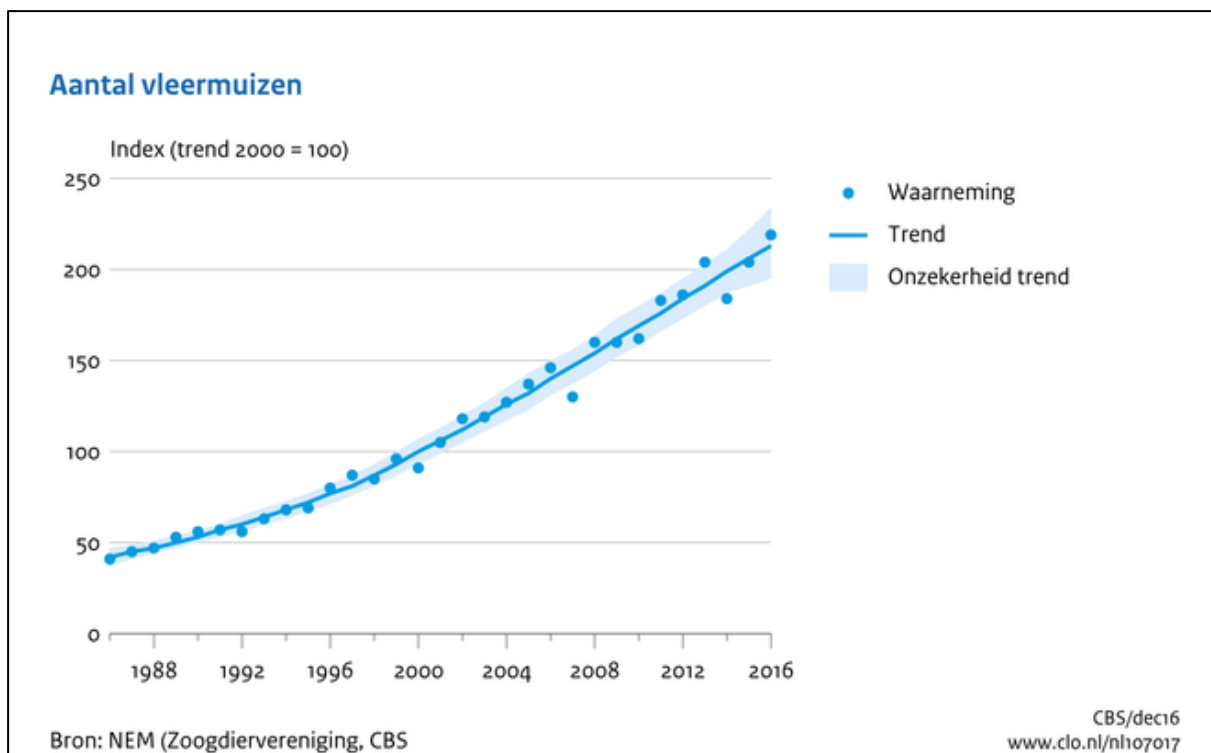
De laatvlieger *Eptesicus serotinus* is net als de gewone dwergvleermuis een algemeen in Nederland voorkomende soort (figuur B2). De laatvlieger maakt jaarrond gebruik van een netwerk aan verblijfplaatsen, waarbinnen regelmatig van verblijfplaats gewisseld wordt. Deze verblijfplaatsen bevinden zich vrijwel uitsluitend in spleetvormige ruimten in gebouwen. Kraamkolonies bevinden zich in de spouwmuur, achter (gevel)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen en in een enkel geval op zolders. In de paartijd worden vergelijkbare verblijven gebruikt. Kraamkolonies bestaan meestal uit enkele tientallen en zelden uit meer dan 150 dieren, daarnaast kunnen de mannetjes groepen tot twintig dieren vormen (Dietz, Von Helversen & Nill, 2009). De laatvlieger overwintert op nauwe en relatief droge plaatsen in spouwmuren, in kelders en spleten en scheuren op zolders. Winterverblijfplaatsen zijn lastig op te sporen, de dieren zitten vaak diep weggekropen. De verblijfplaatsen van laatvliegers liggen op een afstand van hooguit enkele honderden meters van elkaar. Soms wordt één huis jaar na jaar als zomer- en winterverblijf gebruikt.

Figuur B2. Verspreiding laatvlieger tussen 1990 en 2018. Bron: www.verspreidingsatlas.nl

In de tweede helft van de vorige eeuw zijn veel van de in Nederland voorkomende vleermuissoorten in aantal achteruitgegaan of zelfs uit ons land verdwenen. Als oorzaken hiervoor worden de verstoring en verdwijning van verblijfplaatsen, het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw en houtverduurzamingsmiddelen op kerkzolders genoemd. Ook veranderingen in het (agrarische) landschap hebben naar verwachting bijgedragen aan de achteruitgang. Gedacht kan worden aan de verstoring dan wel het verdwijnen van vliegroutes ten gevolge van schaalvergroting of infrastructurele projecten. Sinds 1986 wordt de populatieontwikkeling van een achttal Nederlandse vleermuissoorten gemonitord. Al deze soorten (baardvleermuis, franjestaart, gewone en grijze grootoorvleermuis, ingekorven vleermuis en vale, water- en meervleermuis) laten vanaf dit moment een toename zien, al is deze bij sommige soorten (baardvleermuizen, watervleermuis) marginaal en is de groei bij andere soorten in de afgelopen tien jaar afgenomen.

In tegenstelling tot bovengenoemde soorten zijn er voor de in het plangebied aangetroffen soorten, de gewone dwergvleermuis en laatvlieger, geen specifieke aantalsontwikkelingen beschikbaar. Dit komt doordat deze twee vleermuizen in tegenstelling tot de gemonitorde soorten erg vaak op slecht bereikbare locaties overwintert en hierdoor moeilijk te tellen is. Zowel op landelijke als regionale en lokale schaal zijn dus geen uitspraken te doen over de trend van deze soorten. Het aantal dieren in een gebied is sterk afhankelijk van het voedselaanbod. In algemene zin laten de vleermuizen in Nederland echter een positieve trend zien (figuur B3), maar mogelijk is er sprake van een afname van het aanbod van geschikte verblijfplaatsen ten gevolge van de toenemende na-isolatie van gebouwen en het dichten van kieren en gaten in gebouwen.

Figuur B3. Trend vleermuizen in Nederland van 1986 tot 2016, niet naar soort gespecificeerd.

De werkzaamheden vinden plaats buiten de meest kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Op deze manier wordt voorkomen dat er verstoring plaatsvindt op het moment dat deze soorten het meest kwetsbaar zijn (voortplanting en overwintering). Het effect op de lokale populatie is gering; er zijn ruim voldoende uitwijkmogelijkheden in de omgeving in de vorm van oudere huizen rondom de planlocatie. Tevens zal de gunstige staat van instandhouding van de lokale populaties gewaarborgd worden als de mitigerende maatregelen op voorgeschreven wijze worden toegepast. Er treden dan naar alle verwachting geen negatieve effecten op voor de soorten.

C. Functie van het plangebied

Gewone dwergvleermuis

Bij het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen door Adviesbureau Mertens BV (Adviesbureau Mertens 2018) is één verblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen in de onderzochte woningen. Het gaat om een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (vijf individuen) in de woning aan de Kon. Wilhelminastraat 15. De vastgestelde verblijfplaats wordt weergegeven in tabel C1 en in figuur C1.

Tabel C1. Resultaten van het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen.

Plaats	Adres	Soort	Soort verblijf	Aantal individuen
Harlingen	Kon. Wilhelminastraat 15	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijf	5

Figuur C1. De locatie van het zomerverblijf gewone dwergvleermuis aan de Kon. Wilhelminastraat 15 (groen omcirkeld).

Laatvlieger

Bij het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is tevens door Adviesbureau Mertens één verblijfplaats van laatvlieger in het plangebied aangetroffen. Het gaat om een zomerverblijfplaats van vier individuele dieren in de woning aan de Pr. Margrietstraat 4. De vastgestelde verblijfplaats wordt weergegeven in tabel C2 en in figuur C2.

Tabel C2. Resultaten van het onderzoek naar verblijfplaatsen van laatvlieger.

Plaats	Adres	Soort	Soort verblijf	Aantal individuen
Harlingen	Pr. Margrietstraat 4	Laatvlieger	Kraamverblijf	4

Figuur C2. De locatie van het zomerverblijf laatvlieger aan de Pr. Margrietstraat 4 (groen omcirkeld).

D. Wijze van uitvoeren handelingen

Voorafgaand aan de sloop van de woningen worden in december 2018 binnen 200 meter van de huidige verblijfplaatsen vier opbouwkasten (type VK WS 01, VivaraPro) geplaatst ter mitigatie gewone dwergvleermuis in nieuw gebouwde huizen. Voor laatvlieger worden vier vleermuiskasten type Schwegler 1FFH, een meerlaagse universele kast met een gevarieerd aanbod van microklimaten opgehangen. De huidige verblijfplaatsen worden voor aanvang van de sloop ongeschikt gemaakt. Bij de sloop van alle 126 woningen (zie hoofdstuk A voor adressenlijst) worden alle bouwwerken op deze percelen verwijderd. De nieuwe woningen worden opgeleverd met vervangende (permanente) verblijfplaatsen (hoofdstuk L).

E. Periode van uitvoering

De exacte sloopdatum is mede afhankelijk van de datum van afgifte van de ontheffing en op moment van schrijven staat deze nog niet vast. Direct volgend op de sloop wordt op dezelfde locatie nieuwe woningen gerealiseerd. De totale periode van sloop en nieuwbouw is van juli 2019 t/m december 2021.

F. Planning werkzaamheden

Bij de sloop en nieuwbouw is onderstaande planning gewenst door De Bouwvereniging:

- December 2018: Mitigerende maatregelen (tijdelijke vervangende voorzieningen)
- Juli tot september 2019: Sloopvoorbereidingen
- Oktober 2019 tot februari 2020: Sloop woningen
- Maart 2020 tot december 2021: Bouw 93 woningen
- Sloop in najaar 2019 en oplevering binnen een maand (alle woningen).

G. Beschrijving alternatieven

Alternatieve locatie

Het project is locatiespecifiek. Het gaat om het vervangen van woningen die niet meer aan milieu- en kwaliteitseisen voldoen. Er is geen alternatieve locatie mogelijk.

Alternatieve inrichting

Er zijn diverse aangepaste activiteiten overwogen. Het niet uitvoeren van werkzaamheden vormt geen optie, omdat de woningen in de huidige situatie niet voldoen aan de landelijk gestelde doelstelling tot een energie neutrale woningvoorraad van de woningcorporaties (zie hoofdstuk N). Het niet uitvoeren van werkzaamheden is derhalve niet van toepassing.

Er is geen **betere inrichting** mogelijk. Er worden voldoende tijdelijke en permanente alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd. Nieuwe verblijfplaatsen (inbouwstenen) worden duurzaam beschikbaar gemaakt voor de twee soorten vleermuizen.

Alternatieve uitvoering

De werkwijze is zoveel mogelijk afgestemd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Er is geen betere uitvoering mogelijk.

H. Beschrijving effecten voorgenomen maatregelen

In het plangebied is één verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (vijf individuele dieren) en één verblijfplaats van laatvlieger (vier individuele dieren) vastgesteld (zie hoofdstuk C). Deze twee verblijfplaatsen zullen ten gevolge van de voorgenomen werkzaamheden tijdelijk verloren gaan.

Het verlies van deze twee zomerverblijven heeft op de populatie van gewone dwergvleermuis en laatvlieger naar verwachting een gering of geen effect op de gunstige staat van instandhouding. Er zijn namelijk uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving in de vorm van oude gebouwen. Echter, vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen. Het is belangrijk alle in stand te houden zodat het netwerksysteem behouden blijft.

De effecten van de werkzaamheden op het functionele leefgebied van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn beperkt: beide soorten zijn weinig kieskeurig en in ruime omgeving van het plangebied blijven tijdens en na de werkzaamheden voldoende geschikte nestlocaties, verblijfplaatsen en foerageergebied voorhanden.

Door het nemen van de maatregelen die in hoofdstuk K en L worden besproken, worden negatieve effecten op het functionele leefgebied van de betreffende soorten tot een minimum beperkt. Door het toepassen op voorgeschreven wijze van de maatregelen die in hoofdstuk K en L genoemd worden, zal de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie gewone dwergvleermuizen en laatvliegers naar verwachting gewaarborgd blijven.

I. Verantwoording onderzoek effecten

Het onderzoek naar de effecten van de werkzaamheden is gebaseerd op onderzoek dat is uitgevoerd door BügelHajema en Adviesbureau Mertens. Dit onderzoek heeft in eerste instantie bestaan uit een ecologische quickscan (BügelHajema, 2017). Uit dit onderzoek kwam de aanbeveling tot nader onderzoek naar verblijfplaatsen vleermuizen, huismus en gierzwaluw. Bij dit nader onderzoek, uitgevoerd door Adviesbureau Mertens in 2018, is rekening gehouden met de optimale periode waarin verschillende soort(groep)en geïnventariseerd kunnen worden. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, heeft Adviesbureau Mertens gewerkt volgens landelijk vastgestelde standaarden en heeft de uitvoerder van het onderzoek voldoende expertise in huis door jarenlange ervaring. Door zo veel mogelijk de kennisdocumenten te volgen en zodoende de effecten op de betreffende populaties zo veel mogelijk te vermijden en verzachten, verwachten wij dat we afdoende kunnen stellen dat er door het initiatief geen afbreuk zal ontstaan van de lokale gunstige staat van instandhouding.

J. Verantwoording onderzoek beschermde soorten

Het onderzoek naar vleermuizen heeft bestaan uit een jaarrond onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen en is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad, Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging, 2017). In totaal heeft dit onderzoek bestaan uit vier onderzoeksronden, twee in de kraamperiode (15 mei-15 juli, met een minimale periode van 30 dagen tussen beide bezoeken) en twee tijdens de paarperiode (15 augustus-1 oktober), met een minimale periode van 20 dagen tussen beide bezoeken. Voor dit onderzoek is het gehele plangebied door de overzichtelijkheid niet opgedeeld in meerdere deelgebieden.

De onderzoeksresultaten, welke hieronder worden gedeeld, betreffen recente gegevens. De gegevens mogen niet ouder zijn dan 3 jaar. Aan deze eis is voldaan, de oudste gegevens dateren van mei 2018.

Het vleermuizenonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen in het plangebied. Afhankelijk van de soort verblijven vleermuizen in gebouwen, in bomen of zowel in bomen als gebouwen. Binnen dit vleermuisonderzoek is de nadruk gelegd op het waarnemen van gebouwbewonende soorten. Alle veldbezoeken zijn conform protocol uitgevoerd onder goede weersomstandigheden.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector type Petterson D240X met zowel heterodyne als vertraagde opnamemogelijkheden. De sonargeluiden zijn geanalyseerd met gespecialiseerde software (Batsound). Het onderzoeksgebied is vijf keer bezocht voor vleermuisonderzoek.

Tabel J1. De bezoeken en de omstandigheden waaronder het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden

Gebied	Datum	Periode	Begin- eindtijd	Zon op/onder
Plan Zuid Harlingen	18/05/18	Kraamtijd	18:00-23:00	21:34
Plan Zuid Harlingen	19/06/18	Kraamtijd	19:00-24:00	22:05
Plan Zuid Harlingen	12/07/18	Kraamtijd	03:00-07:00	05:33
Plan Zuid Harlingen	19/08/18	Paartijd	22:00-24:00	20:56
Plan Zuid Harlingen	22/09/18	Paartijd	20:00-22:00	19:38

Om een beeld te krijgen van de verspreiding buiten het plangebied van de drie van toepassing zijnde soorten is gebruik gemaakt van www.verspreidingsatlas.nl en de zoogdierenatlas uit de serie “Flora en Fauna van Nederland” (Broekhuizen *et al.*, 2016).

K. Beschrijving mitigerende maatregelen

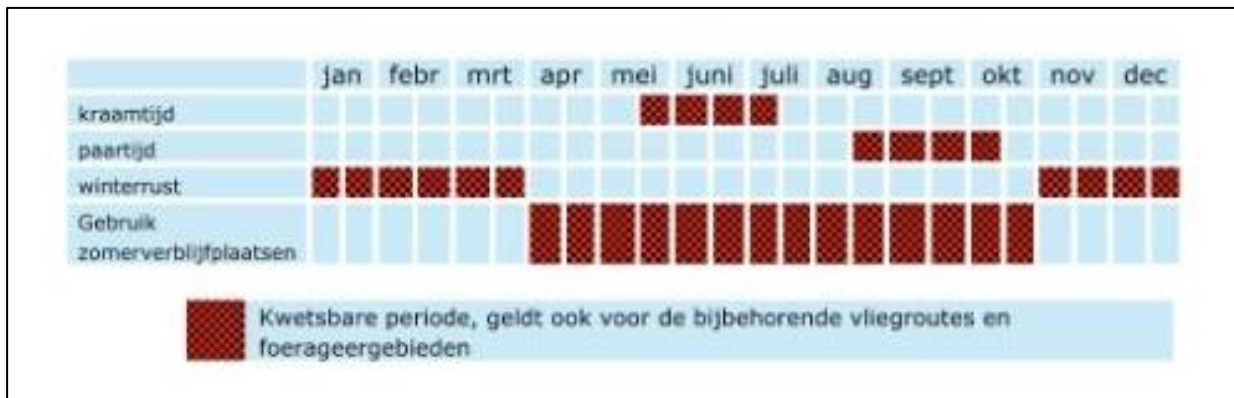
Gewone dwergvleermuis

Bij het nader onderzoek is één verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis geconstateerd (hoofdstuk C en H), een zomerverblijf aan de Kon. Wilhelminastraat 15 te Harlingen.

Voor een beschrijving van de verblijfplaats wordt verwezen naar hoofdstuk H. Om negatieve effecten van de activiteiten op de gewone dwergvleermuis te verkleinen en mogelijk te voorkomen worden de volgende mitigerende maatregelen voorgesteld:

Werkzaamheden uitvoeren buiten de kwetsbare periode

Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden worden met de seizoenactiviteiten van de vleermuizen, om verstoring in de meest kwetsbare perioden te voorkomen. De kwetsbare perioden van de vleermuizen zijn afhankelijk van de functie van de verblijfplaats. De kwetsbare periode voor de paartijd ligt voor de gewone dwergvleermuis tussen half augustus en half oktober (figuur K1). De soort maakt tussen april en november gebruik van zomerverblijfplaatsen.

Figuur K1. Kwetsbare perioden gewone dwergvleermuis. Bron: Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017).

Ongeschikt maken van verblijfplaatsen

Om te voorkomen dat de verblijfplaatsen in gebruik zijn bij start van de uitvoer van de werkzaamheden, moeten deze tijdig ongeschikt gemaakt worden. Aan dit ongeschikt maken worden de volgende eisen gesteld (BIJ12, 2017):

- Dit moet plaatsvinden in het actieve seizoen van de gewone dwergvleermuis en buiten de kwetsbare perioden (figuur K1). Gezien het feit dat de zomerverblijfplaats aan de Kon. Wilhelminastraat geen dienst doet als paarverblijf, wordt geadviseerd deze tussen **eind augustus en eind oktober**, voor de winterslaap ongeschikt te maken. Het slopen mag alleen plaatsvinden als de gewone dwergvleermuizen de woning verlaten hebben.
- Gezien de locatie van de verblijfplaats (zie hoofdstuk C, verblijfplaats in of bij het dak) wordt geadviseerd om de daklijsten en een aantal dakpannen te verwijderen, alsmede openingen te creëren in de gevelbetimmering. Ook kunnen invliegopeningen overdadig aangelicht of beschenen worden met bijvoorbeeld bouwlampen. Deze verlichting kan pas aangezet worden als er zekerheid is dat de aanwezige vleermuizen vertrokken zijn en de dieren mogen nog niet teruggekeerd zijn.
- Werkzaamheden kunnen het best zo snel mogelijk na het verlaten van de verblijfplaats worden uitgevoerd. Als tijdens de uiteindelijke werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen moeten de werkzaamheden onmiddellijk stopgezet worden en moet direct de vleermuisdeskundige ingeschakeld worden. Gewacht moet worden tot

dat de vleermuizen uit zichzelf zijn vertrokken. In geen geval mogen ze worden gevangen en verplaatst.

Ecologische begeleiding

Alle werkzaamheden worden begeleid door een ter zake kundig ecooloog. Bovengenoemde maatregelen worden bovendien opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder de bij de (de uitvoer van het) project betrokken personen bekend zijn. Werkzaamheden moeten conform dit protocol worden uitgevoerd.

Gewone dwergvleermuis	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bezetting												
Werkzaamheden												

Rood: Meest kwetsbare periode verblijfplaats is bezet

Oranje: waarschijnlijk niet bezet, maar hier wordt voor de zekerheid toch rekening mee gehouden (winterrust)

Groen: Minst kwetsbaar, verblijfplaats is niet bezet.

Grijs: Werkzaamheden (eerst ongeschikt maken, daarna sloop)

Laatvlieger

Bij het nader onderzoek is één verblijfplaats van de laatvlieger geconstateerd (hoofdstuk C en H), een zomerverblijf aan de Pr. Margrietstraat 4 te Harlingen. De laatvlieger is een soort met een netwerk aan verblijfplaatsen, die regelmatig van verblijfplaats wisselt (hoofdstuk B).

In tegenstelling tot de gewone en ruige dwergvleermuis is er slechts op zeer beperkte schaal ervaring met succesvolle mitigatie van de laatvlieger. Daarnaast ontbreekt voor deze soort tot op heden een kennisdocument. Algemeen is bekend, dat de soort aangeboden voorzieningen in de vorm van vleermuiskasten slecht accepteert (Korsten 2012), al zijn er uitzonderingen.

Voor een beschrijving van de verblijfplaats wordt verwezen naar hoofdstuk H. Om negatieve effecten van de activiteiten op de laatvlieger te verkleinen en mogelijk te voorkomen wordt de volgende mitigerende maatregel voorgesteld:

Werkzaamheden uitvoeren in minst kwetsbare periode

Het ongeschikt maken alsook het slopen van de woningen moet worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode voor de laatvlieger, het paarseizoen. Hoewel hiervoor geen exacte datumgrenzen bekend zijn, wordt als optimale periode voor inventarisatie van paarverblijfplaatsen van de laatvlieger in het Vleermuisprotocol (2017) de **periode 1 augustus tot 15 oktober** aangehouden.

Ongeschikt maken verblijfplaatsen

Om te voorkomen dat de verblijfplaatsen in gebruik zijn bij start van de uitvoer van de werkzaamheden, moeten deze tijdig ongeschikt gemaakt worden. Aan dit ongeschikt maken worden de volgende eisen gesteld:

- Dit moet plaatsvinden in het actieve seizoen van de laatvlieger en in de minst kwetsbare perioden, de paartijd (zie hierboven). Het ongeschikt maken van de woning dient derhalve tussen 1 augustus en 15 november te worden uitgevoerd. Het slopen mag alleen plaatsvinden als laatvliegers de woning verlaten hebben.
- Gezien de locatie van de verblijfplaats (zie hoofdstuk C, verblijfplaats in of bij het dak) wordt geadviseerd om de daklijsten en een aantal dakpannen te verwijderen, alsmede openingen te creëren in de gevelbetimmering. Ook kunnen invliegopeningen overdadig aangelicht of beschenen worden met bijvoorbeeld bouwlampen. Deze verlichting kan pas aangezet worden als er zekerheid is dat de aanwezige vleermuizen

vertrokken zijn en de dieren mogen nog niet teruggekeerd zijn. Dit wordt vooraf gecontroleerd via een vleermuiscontrole met batdetector.

- Werkzaamheden kunnen het best zo snel mogelijk na het verlaten van de verblijfplaats worden uitgevoerd. Als tijdens de uiteindelijke werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen moeten de werkzaamheden onmiddellijk stopgezet worden en moet direct de vleermuisdeskundige ingeschakeld worden.

Ecologische begeleiding

Alle werkzaamheden worden begeleid door een ter zake kundig ecooloog. Bovengenoemde maatregelen worden bovendien opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder de bij de (de uitvoer van het) project betrokken personen bekend zijn. Werkzaamheden moeten conform dit protocol worden uitgevoerd.

Monitoring

Om de effectiviteit van de genomen maatregelen (zie bovenstaande) te controleren wordt het plangebied gedurende de periode van uitvoer van de renovatiewerkzaamheden gemonitord, alsmede het eerste jaar na afronding daarvan. Hierbij wordt het plangebied jaarlijks tweemaal in de kraamperiode op aanwezige verblijfplaatsen van de laatvlieger.

L. Beschrijving compenserende maatregelen

Gewone dwergvleermuis

Tijdelijke compensatie (aanbieden verblijfplaatsen)

Er wordt bij vleermuizen onderscheid gemaakt tussen verblijfplaatsen die een tijdelijk karakter hebben en moeten functioneren als overbrugging gedurende de tijd dat de activiteiten worden uitgevoerd (tijdelijke voorzieningen), en verblijfplaatsen die na de uitvoering van de activiteiten aanwezig zullen zijn en voor lange tijd geschikt moeten blijven (permanente voorzieningen).

Het aanbieden van tijdelijke voorzieningen in de vorm van vleermuiskasten voor de gewone dwergvleermuis is van toepassing op het zomerverblijf aan de Kon. Wilhelminastraat 15.

Omdat niet elk nieuw aangeboden verblijfplaats gegarandeerd gebruikt zal worden, is het noodzakelijk om het aanbod met een **factor vier** te vergroten. Voor het zomerverblijf aan de Kon. Wilhelminastraat 15 moeten dus 4 tijdelijke voorzieningen worden opgehangen. Aan deze tijdelijke voorzieningen worden, conform de Kennisdocumenten (BIJ11, 2017), de volgende voorwaarden gesteld:

- De voorzieningen moeten bij voorkeur zo dicht mogelijk, maar altijd binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats, worden geplaatst en buiten de invloedssfeer van de activiteiten;
- Ze moeten een locatie hebben die gelijk is aan of beter van kwaliteit is dan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter), aanvliegroute en vrije vliegruimte en de locatie is vrij van kunstlicht, vrij van verstoring en buiten bereik van predatoren;
- Ze moeten verschillende microklimaten aanbieden (clustering met verschillende windrichtingen) en zoveel mogelijk dezelfde eigenschappen hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen, zoals het zijn van een met de oorspronkelijke verblijfplaats vergelijkbare materiaalsoort en volume, met een vergelijkbare bufferwaarde wat betreft opwarmen en afkoelen;
- Ze worden aan gebouwen geplaatst.
- Ze zijn van het type VK WS 01 (binnenmaat: hoogte 19 cm, breedte 30 cm, dikte 2 cm).
- Ze moeten een gewenningsperiode van minimaal 3 maanden kennen in de actieve periode van de vleermuizen voorafgaand aan de werkzaamheden. Dit betekent officieel dat de vervangende kasten uiterlijk half maart 2019 aanwezig moeten zijn.

Permanente compensatie (aanbieden verblijfplaatsen)

De tijdelijke, uitwendige (houten) vleermuiskasten (zie voorgaande alinea) zijn niet geschikt als permanente voorzieningen. Naast de realisatie van deze tijdelijke voorzieningen moeten in de nieuwe situatie (na renovatie of nieuwbouw) geschikte verblijfplaatsen aan de gewone dwergvleermuis worden aangeboden, die na de uitvoering van de werkzaamheden voor lange tijd geschikt blijven. Ook hiervoor geldt, dat iedere aangetroffen verblijfplaats (zie voorgaande paragraaf) met een **factor vier** gecompenseerd moet worden. In totaal dienen dus **vier permanente verblijfplaatsen** te worden gerealiseerd aan de Kon. Wilhelminastraat 15 in Harlingen.

Deze permanente compensatie wordt gerealiseerd in de zeer directe omgeving van de aangetroffen verblijfplaats in het geval van nieuwbouw. Omdat het met het oog op het doel van de voorgenomen werkzaamheden (energieneutrale woningvoorraad, zie hoofdstuk G en N) niet mogelijk is om de oorspronkelijke verblijfplaatsen beschikbaar te houden, wordt er gekozen voor het aanbieden van duurzame, houtbetonnen inbouwstenen in de nieuwbouw. De

door de producenten opgegeven functionaliteit van deze kasten bedraagt gegarandeerd enkele decennia. Voor algemene voorwaarden die aan verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuizen worden gesteld (minimale hoogte en dergelijke) wordt verwezen naar voorgaande alinea. Voorbeelden van inbouwstenen voor vleermuizen zijn model IB VL 01 en IB VL 02 van VivaraPro (figuur I1). Een voorbeeld van deze inbouwstenen wordt gegeven in bijlage I.

Figuur I1. Voorbeeld van inbouwsteen IB VL 01. Bron: <http://www.vivapro.nl/IB-VL-01-Inbouwsteen-Vleermuizen>.

Laatvlieger

Tijdelijke compensatie (aanbieden verblijfplaatsen)

Er is tot op heden slechts op zeer beperkte schaal ervaring met compensatie van de laatvlieger. Een zorgvuldige mitigatie is voor deze soort derhalve van groot belang. Voor de verblijfplaats van de laatvlieger aan de Pr. Margrietstraat 4 vindt mitigatie plaats door het plaatsen van vier kasten van het type Schwegler 1FFH, een meerlaagse universele kast met een gevarieerd aanbod van microklimaten. Op grond van het feit dat er in Nederland inmiddels toch enkele locaties bekend zijn, waar de laatvlieger met succes gemitigeerd is met behulp van vleermuiskasten. De kasten kunnen het best worden bevestigd aan woningen georiënteerd op het zuiden of zuidwesten. Ook voor deze kasten geldt, dat ze bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke verblijfplaats worden aangeboden (binnen 200 meter), op een hoogte van minimaal 3 meter. De kasten dienen een vrije aanvliegroute en vrije uitvlieg ruimte te hebben en de locatie is vrij van kunstlicht en vrij van verstoring. Omdat de laatvlieger geen kennisdocument heeft, bestaan er geen officiële richtlijnen met betrekking tot de gewenningsperiode voor de aangeboden kasten. Hoe eerder dit gebeurt, des te beter.

Permanente compensatie (aanbieden verblijfplaatsen)

Voor de permanente compensatie wordt overgecompenseerd met meerdere typen vleermuiskasten, gezien door energetische eisen een spouwmuur niet beschikbaar kan worden gesteld. Dit houdt in dat er 4x vleermuiskokers (koppelbaar) type 2FR (in totaal gaat het om 16 kokers, gezien deze per 4 bij elkaar worden gezet) en 4x vleermuis-winterverblijf type 1WI worden aangeboden. Hoewel er geen Kennisdocument is om op te berusten, stellen we in grote lijnen dezelfde randvoorwaarden op als bij gewone dwergvleermuis voor de grootste slagingskans. Deze permanente verblijfplaatsen worden ingebouwd op een zo een hoog mogelijke hoogte in de woning (minimaal 3 meter hoog), gericht op het zuiden of zuidwesten. De aanvliegroute, vrije vlieg ruimte en de locatie zelf is vrij van kunstlicht, vrij van verstoring

en buiten bereik van predatoren en worden geplaatst zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke verblijfplaats, in ieder geval binnen 100 meter.

Ecologische begeleiding

Alle werkzaamheden worden begeleid door een ter zake kundig ecooloog. Bovengenoemde maatregelen worden bovendien opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder de bij de (de uitvoer van het) project betrokken personen bekend zijn. Werkzaamheden moeten conform dit protocol worden uitgevoerd.

M. Topografische kaart

Figuur M1. Topografische kaart van het plangebied (rode kader). Bron: www.bing.com/maps.

N. Onderbouwing belang

De ontheffing wordt aangevraagd onder het belang **‘De volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten’**. De huidige klimaatverandering, waarbij de gemiddelde jaartemperaturen steeds verder oplopen is een reële dreiging voor de algehele volksgezondheid. Door deze klimaatverandering ontstaat een tal van effecten op onze omgeving, waarvan nog maar een deel is herkend of voorspeld.

Door met zijn allen te werken aan het terugdringen van CO₂-uitstoot, kan de klimaatverandering mogelijk een halt worden toegevoerd. Het energiezuiniger maken van huurwoningen van woningcorporaties vormt een van de maatregelen, die voortkomt uit landelijke afspraken die zijn vastgelegd in het Energieakkoord. Hierin is gesteld dat het woningbezit van woningcorporaties in 2050 CO₂ neutraal is.

Om dit streven te bereiken is het nodig om ofwel woningen te na-isoleren en te renoveren, ofwel te slopen en nieuw te bouwen. De keuze hiertussen wordt gemaakt op basis van de huidige staat van de bestaande woningen. In het geval van de woningen van het plangebied in Harlingen is het niet rendabel gebleken deze te renoveren en sluit de plattegrond niet aan op de vraag en daardoor is gekozen voor sloop.

In april 2016 is er een akkoord gesloten tussen Stichting BMW-straten (de bewonersvertegenwoordiging) gemeente Harlingen en De Bouwvereniging tot sloop van 160 duplexen (26 blijven in een periode van 10-15 jaar staan) in de Pr. Bernhardstraat, Pr. Margrietstraat en Kon. Wilhelminastraat) en het in behouden en renoveren van 21 eengezinswoningen Kon. Wilhelminastraat.

Daarvoor is door de NHL (stage van studenten) een onafhankelijk onderzoek op verzoek van de Stichting BMW-straten gedaan naar de haalbaarheid om de duplexwoningen door te exploiteren, waarbij geconcludeerd is, dat het behouden van deze duplexen niet realistisch is.

De vervangende nieuwbouw zal dan 93 woningen bedragen. Deze 93 woningen betreffen kwalitatief duurzame woningen (mogelijk nul-op-de-meter woningen) ter vervanging van kwalitatief slechte woningen.

Literatuur en andere bronnen

BIJ12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis.

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie), 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.

Bureau FaunaX, 2017. Toetsing Wet natuurbescherming sloop woningen diverse locaties Heerenveen. Rapport 17048, Bureau FaunaX, Gorredijk.

Bureau FaunaX, 2018. Toetsing Wet natuurbescherming (Wnb). Nader onderzoek vleermuizen en vogels sloop woningen WoonFriesland in Heerenveen Midden. Rapport 17071, Bureau FaunaX, Gorredijk.

Nationale databank flora en fauna (NDFF)

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2009. Bats of Britain, Europe & Northwest Africa. A & C Black Publishers Ltd. London.

Koelman, R.M. & H.J.G.A. Limpens, 2008. Advisering vliegrouete vleermuizen Kenniscampus Leeuwarden. VZZ rapport 2008.04. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.

Korsten, E. en Regelink, J.R., 2010. Cursus herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en ander ecologisch vooronderzoek. Zoogdierverseniging rapport 2010.44. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Korsten, E., 2012. Vleermuiskasten, Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren. Bureau Waardenburg, Zoogdierverseniging.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl.

www.telmeel.nl

www.verspreidingsatlas.nl

BIJLAGE I Inbouwsteen vleermuizen IB VL 01/02

Verkoopprijs	€ 34,95
Artikelnummer	90136
Buitenmaat (b x h x d) (cm)	22 x 50 x 16
Binnenmaat (b x h x d) (cm)	18.5 x 40 x 2.5

De vleermuis inbouwsteen kan worden toegepast bij nieuwbouw of renovatie. De voorzijde met sleuf is gemaakt op maatvoering van een standaard waalformaat (3 lagen hoog). De voorzijde van de inbouwsteen (met de sleuf) wordt gelijk of iets binnen de voorzijde van de gevel geplaatst. De isolatie in de spouw kan gewoon doorlopen achter de steen dus er ontstaat geen koudebrug.

De Bouwvereniging
Postbus 103
8862 SE HARLINGEN

Leeuwarden, 10 mei 2019
Verzonden, **10 MEI 2019**

Ons kenmerk : 01650540
Afd./Opgave : Groene regelgeving
Behandeld door : I. Kerssies / (058) 292 89 95 of wnb@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) : 2

Onderwerp : PF-2018/192554: Ontheffing Wet natuurbescherming sloop 126 wonin-
gen Harlingen Zuid (gewone dwergvleermuis, laatvlieger)

Geachte heer/mevrouw,

Op 10 december 2018 heb ik uw verzoek ontvangen voor een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) ten behoeve van de sloop van 126 woningen in Harlingen Zuid.

U vraagt ontheffing voor overtreding van de verbodsbepaling genoemd in paragraaf 3.2, van de Wnb, voor de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

Overeenkomstig uw aanvraag en de daarbij behorende stukken heb ik besloten de gevraagde ontheffing te verlenen. De bijbehorende stukken maken een onlosmakelijk onderdeel uit van dit besluit.

Voorschriften en beperkingen

1. De ontheffing staat op naam van De Bouwvereniging, Bolswardervaart 1 te Harlingen (hierna: ontheffinghouder). Ontheffinghouder is verantwoordelijk voor de naleving van de ontheffingsvoorwaarden en is hierop aanspreekbaar.
2. De ontheffing is alleen van toepassing op de activiteiten en verbodsbepalingen, zoals deze zijn aangevraagd en in dit besluit zijn benoemd in bijlage A1.1. onder 'Beschrijving van het project of andere handeling'.
3. De activiteit dient te worden uitgevoerd conform aanvraag, met de daarbij behorende stukken. Afwijkingen en wijzigingen behoeven schriftelijke toestemming van het bevoegd gezag.

4. De onder A1.1 aangegeven maatregelen dienen aantoonbaar te worden uitgevoerd en/of gerealiseerd in overleg met een ecologisch ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.
5. De onder A1.1. aangegeven maatregelen dienen te worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Het protocol dient te worden opgesteld door een ecologisch ter zake kundige. Deze dient op de locatie aanwezig te zijn en de inhoud van het werkprotocol moet bij de betrokken werknemers bekend zijn. De activiteiten moeten aantoonbaar volgens dit protocol worden uitgevoerd.
6. Het is nog niet duidelijk waar in de nieuwbouw voorzieningen voor de vleermuizen worden gerealiseerd. Hiervoor dient u het nieuwbouwplan ter instemming voor te leggen aan het bevoegd gezag. U kunt het plan sturen naar wmb@fryslan.frl onder vermelding van het zaaknummer. Hierbij geef ik u mee dat het aantal door u opgegeven voorzieningen het minimale noodzakelijke is voor de betreffende soorten. Gezien de omvang van het project en het realiseren van nieuwbouw wil ik u verzoeken te kijken naar extra voorzieningen. Ten behoeve van vleermuizen zou u ook spouwmuren toegankelijk kunnen maken in meerdere kopgevels. Dit zijn voorzieningen die waarschijnlijk eenvoudig te realiseren zijn en gunstig zijn voor meerdere soorten vleermuizen.
7. Ten tijde van de sloop en nieuwbouw zijn tijdelijke voorzieningen voor vleermuizen beschikbaar. Indien mogelijk kunt u de tijdelijke kasten permanent beschikbaar maken. Indien dit niet mogelijk is dient u de tijdelijke voorzieningen in elk geval minimaal drie maanden (in het actieve seizoen van de vleermuis) na oplevering van de permanente mitigatie in de nieuwbouw te laten hangen. Het verwijderen van de voorzieningen dient te gebeuren onder begeleiding van een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.
8. Om de effecten van de genomen maatregelen te controleren wordt het plangebied gedurende de periode van uitvoer van de renovatiewerkzaamheden gemonitord, alsmede het jaar na afronding. U dient de uitkomsten van deze monitoringsrondes jaarlijks te overleggen aan het bevoegd gezag voor **1 december** van het betreffende jaar. U kunt de gegevens sturen naar wmb@fryslan.frl onder vermelding van het zaaknummer.

De ontheffing is geldig vanaf 1 juli 2019 tot en met 31 maart 2022.

Voor de motivering van mijn besluit verwijs ik u naar bijlage 1.

Meldingsclausule

Wanneer met de voorgenomen werkzaamheden gestart wordt, dient dit gemeld te worden via het bijgevoegde meldingsformulier (zie bijlage 2) via e-mail aan wmb@fryslan.frl, of per post naar Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân, t.a.v. Omgevingszaken, Team Groene Regelgeving, Postbus 20120, 8900 HM LEEUWARDEN.

Namens het college van Gedeputeerde Staten,

mevr. A.J. Tack
teamleider Groene Regelgeving

Bezwaar

Degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken kan tegen dit besluit binnen zes (6) weken na de verzending daarvan een bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten, Postbus 20120, 8900 HM in Leeuwarden.

Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en moet ten minste bevatten:

- a. de naam en het adres van de indiener;
- b. de dagtekening;
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- d. de gronden van het bezwaar.

Meer informatie over de bezwaarschriftenprocedure vindt u op www.fryslan.frl onder "Contact", of u kunt bellen met het secretariaat van de bezwaarschriftencommissie: tel. (058) 292 51 57.

Kennisgeving

Van dit besluit zal, conform artikel 3:42, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht door mij kennis worden gegeven door publicatie in de Leeuwarder Courant, het Friesch Dagblad en in het provinciaal blad op www.overheid.nl, zie hiervoor de link: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/provinciaal_blad.

Bijlagen

- Bijlage 1: Motivering van het besluit
- Bijlage 2: Meldingsformulier

Afschriften

- Gemeente Harlingen, Postbus 10000, 8860 HA Harlingen
- Bureau FaunaX, Badweg 40, 8401 BL Gorredijk
- FUMO, Afdeling Toezicht en Handhaving, Postbus 3347, 8901 DH Leeuwarden

Bijlage 1: Motivering van het besluit

A. Weergave van de feiten

A1. Ontheffingaanvraag

Op 10 december 2018 ontving ik de door u ingediende aanvraag voor een ontheffing van artikelen 3.5. lid 1, 3.5. lid 2 en 3.5. lid 4 van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) voor de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) ten behoeve van de sloop van 126 woningen te Harlingen Zuid. Uw aanvraag staat geregistreerd onder nummer 192554.

Voor het aangevraagde project en/of handeling is niet eerder ontheffing verleend op grond van de Wnb.

A1.1. Beschrijving van het project of andere handeling

Ontheffing wordt aangevraagd voor 'de sloop van 126 woningen te Harlingen Zuid'. Het betreft de volgende woningen:

- 38 woningen aan de Koningin Wilhelminastraat 3 t/m 39a (oneven);
- 44 woningen aan de Prinses Margrietstraat 4 t/m 46a (even);
- 44 woningen aan de Prinses Margrietstraat 3 t/m 45a (oneven).

U voert hiervoor de volgende activiteiten uit:

- Voorbereiding van de sloop in 2019;
- Sloop van de woningen in 2019/2020;
- Nieuwbouw van 93 nieuwe appartementen en grondgebonden woningen in 2020/2021.

U heeft een gewenste planning van:

- December 2018: mitigerende maatregelen (tijdelijke vervangende voorzieningen voor aangetroffen soorten)
- Juli tot september 2019: sloopvoorbereidingen
- Oktober 2019 tot februari 2020: sloop woningen
- Maart 2020 tot december 2021: bouw 93 woningen

Daarbij geeft u aan de werkzaamheden op de volgende wijze uit te zullen voeren:

- Voorafgaand aan de sloop worden in december 2018 binnen 200 meter van de huidige verblijfplaats vier opbouwkasten van het type VK WS 01, Vivara Pro geplaatst ter mitigatie van de gewone dwergvleermuis. Deze kast wordt opgehangen conform de voorwaarden van het kennisdocument (BIJ12, 2017);
- Voor de laatvlieger worden in december 2018 vier vleermuiskasten type Schwegler 1 FFH (een meerlaagse universele kast) opgehangen. Deze kasten worden georiënteerd op het zuiden of zuidwesten, zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke verblijfplaats (max. 200 meter) en op een minimale hoogte van drie meter. De kasten hebben een vrije aanvliegroute en vrije uitvliegruimte, is vrij van kunstlicht en verstoring;
- Voor aanvang van de sloop worden de huidige verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt onder de volgende voorwaarden:
 - Voor de gewone dwergvleermuis vindt dit plaats in het actieve en buiten de kwetsbare perioden. Gezien het feit dat de zomerverblijfplaats aan de Kon. Wilhelminastraat geen dienst doet als paarverblijf, wordt deze tussen **eind augustus en eind oktober**, voor de winterslaap ongeschikt gemaakt. Het slopen mag alleen plaatsvinden als de gewone dwergvleermuizen de woning verlaten hebben.

- Voor de laatvlieger vindt het ongeschikt maken plaats in het actieve en in de minst kwetsbare periode, de paartijd, plaats. Het ongeschikt maken van de woning aan de Prinses Margrietstraat 4 vindt plaats tussen **1 augustus en 15 november**. Het slopen mag alleen plaatsvinden als de laatvliegers de woning verlaten hebben.
- Gezien de locatie van de verblijfplaatsen worden de daklijsten en een aantal dakpannen verwijderd, alsmede openingen gecreëerd in de gevelbetimmering. Ook kunnen invliegopeningen overdadig aangelicht of beschenen worden met bijvoorbeeld bouwlampen. Deze verlichting kan pas aangezet worden als er zekerheid is dat de aanwezige vleermuizen vertrokken zijn en de dieren mogen nog niet teruggekeerd zijn.
- Sloopwerkzaamheden worden zo snel mogelijk na het verlaten van de verblijfplaats uitgevoerd. Als tijdens de uiteindelijke werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen moeten de werkzaamheden onmiddellijk stopgezet worden en moet direct de vleermuisdeskundige ingeschakeld worden. Gewacht moet worden tot dat de vleermuizen uit zichzelf zijn vertrokken. In geen geval mogen ze worden gevangen en verplaatst;
- In de nieuwbouw worden permanente voorzieningen getroffen:
 - Voor de gewone dwergvleermuis worden vier verblijfplaatsen gerealiseerd in de nieuwbouw middels het inbouwen van duurzame, houtbeton inbouwstenen zoals het type IB VL 01 en IN VL 02 van Vivara Pro. Deze inbouwstenen worden conform de voorwaarden van het kennisdocument geplaatst;
 - Voor de laatvlieger worden 4 vleermuiskokers (koppelbaar) van het type 2FR (schwegler) aangeboden in de nieuwbouw. Deze kokers worden per 4 gekoppeld zodat 16 kokers worden geplaatst). Daarnaast worden 4 winterverblijfplaatsen aangeboden van het type 1WI (schwegler). Deze permanente voorzieningen worden zo hoog mogelijk geplaatst (> 3 meter), gericht op het zuiden of zuidwesten. De aanvliegroutes, vrije vliegruimte en de locatie is vrij van kunstlicht, verstoringen buiten bereik van predatoren.
- Om de effecten van de genomen maatregelen te controleren wordt het plangebied gedurende de periode van uitvoer van de renovatiewerkzaamheden gemonitord, alsmede het jaar na afronding. Hierbij wordt het plangebied jaarlijks tweemaal in de kraamperiode op aanwezige verblijfplaatsen van laatvlieger bezocht;
- Alle werkzaamheden worden begeleid door een ter zake kundige ecooloog;
- Genoemde mitigerende maatregelen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol is op de locatie aanwezig en onder de bij de uitvoer van het project betrokken personen bekend. Werkzaamheden worden conform dit protocol uitgevoerd.

Daarnaast dient u te voldoen aan de volgende aanvullende voorschriften:

- Gezien de omvang van het project dient u in de nieuwbouw extra voorzieningen te treffen voor vleermuizen. Hiervoor dient u bij voorkeur op elke kopgevel van de nieuwbouw verblijfplaatsen te realiseren. U dient minimaal het genoemde aantal te verdubbelen zodat er minimaal 8 verblijfplaatsen worden gerealiseerd voor gewone dwergvleermuis en 8 verblijfplaatsen voor laatvlieger op de door u aangegeven wijze. Hiervoor dient u het nieuwbouwplan ter instemming voor te leggen aan het bevoegd gezag. U kunt het plan sturen naar wmb@fryslan.frl onder vermelding van het zaaknummer.

A1.2. Periode

De ontheffing is aangevraagd voor de periode van juli 2019 tot maart 2022.

A1.3. Relevante stukken

U hebt voor de beoordeling van uw aanvraag de volgende stukken aangeboden:

- Aanvraagformulier;

- Machtiging;
- Activiteitenplan behorende bij ontheffingsaanvraag soortenbescherming Wnb, Plan Zuid Harlingen, Faunax, december 2018;
- Eindrapport 'Vleermuizen en broedvogels ter plaatse van en rond de oranjebuurt te harlingen, Adviesbureau Mertens, oktober 2018.

A1.4. Aanvullende gegevens

De aanvraag tot ontheffing is als volledig beoordeeld. Er is vanuit het bevoegd gezag niet gevraagd om aanvullende gegevens ingevolge art. 4:5 lid 3 Awb..

A1.5. Uw aanvraag en overige onderdelen Wet natuurbescherming

Uw project of handeling vindt niet plaats in of nabij een Natura 2000-gebied en heeft geen betrekking op het vellen van houtopstanden.

A2. Bevoegdheid

Het project of de andere handeling is niet op grond van artikel 1.3, vijfde lid, Wnb aangewezen in het Besluit natuurbescherming (verder: Bnb). Gelet op artikel 1.3, eerste lid, Wnb, zijn Gedeputeerde Staten van Fryslân bevoegd op deze aanvraag te beslissen.

A3. Procedure

De ontheffingprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met het bepaalde in hoofdstuk 5 van de Wnb en de hiervoor relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

A3.1. Verlengen beslistermijn

Van de mogelijkheid om de beslistermijn te verlengen is geen gebruik gemaakt.

A3.2. Coördinatie met andere wetgeving

Ten overvloede wijzen wij erop dat er mogelijk andere wettelijke verplichtingen op uw activiteit/handeling kunnen rusten waarvoor Gedeputeerde Staten van Fryslân niet het bevoegd gezag zijn. Dit besluit is enkel gebaseerd op de bepalingen van de Wnb, het Bnb, de Regeling natuurbescherming en de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017.

A4. Ontheffingsplicht

1. Op basis van de aanvraag en de daarbij behorende rapporten en tekeningen heb ik beoordeeld of het door u aangevraagde project en/of handeling overtreding van de verbodsbepalingen tot gevolg heeft op de beschermde soorten, zoals bedoeld in paragraaf 3.2 Wnb, die op de locatie voorkomen.
2. Ik stel vast dat:
 - a. het onder A1. omschreven project en/of handeling mogelijk in strijd is met de verbodsbepaling in:
 - artikel 3.5, lid 1, Wnb: 'Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.';
 - artikel 3.5, lid 2, Wnb: 'Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.';
 - artikel 3.5, lid 4, Wnb: 'Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.';

- b. het onder A1. omschreven project en/of de handeling weliswaar gevolgen kan hebben voor de op de locatie aangetroffen dieren, maar dat het de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet in gevaar mag brengen, afzonderlijk noch in combinatie met andere projecten of plannen, zodat het niet kan worden beschouwd als een project dat significante gevolgen kan hebben voor de betreffende (dier)soorten;
- c. er dus ontheffing nodig is op grond van artikel 3.8, lid 1, Wnb.

Ik verwijs voor de motivering van dit oordeel naar mijn overwegingen onder B. (Toetsing)

B. Toetsing

B1. Wettelijk kader

B1.1. Wnb

1. Artikel 3.5, eerste lid, Wnb bepaalt dat het verboden is in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Artikel 3.5, tweede lid, Wnb bepaalt dat het verboden is dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Artikel 3.5, vierde lid, Wnb bepaalt dat het verboden is de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
4. Op grond van artikel 3.8, eerste lid, Wnb kunnen Gedeputeerde Staten ontheffing verlenen van een of meer van de verboden, bedoeld in de artikelen 3.5 en 3.6, tweede lid, ten aanzien van dieren of planten van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van de voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren van daarbij aangewezen soorten.
5. Een ontheffing wordt uitsluitend verleend, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, een wettelijk belang wordt gediend, zoals vastgelegd in art. 3.8, vijfde lid, onder b, Wnb en de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt.

B2. Inhoudelijke beoordeling

B2.1. Verbodsbepalingen

1. Het onder A1 genoemde project en/of handeling betreft een project en/of handeling die mogelijk overtreding van verbodsbepalingen tot gevolg heeft en/of de gunstige staat van instandhouding van aanwezige beschermde soorten kan aantasten.
2. Uit het ecologisch onderzoek (zie A1.3. van dit besluit) zijn de beschermde diersoorten naar voren gekomen die tijdens het inventariserende onderzoek zijn aangetroffen op het terrein waar de werkzaamheden worden verricht.
3. Hieronder toets ik uw aanvraag aan de beoordelingskaders van de onder B1 genoemde wetgeving. Daarbij worden mogelijke overtredingen, verslechtingen en verstoringen besproken van de relevante aanwezige soorten.

B2.2. Toetsing aanwezige soorten

Door middel van onderzoek in 2018 is gebleken dat in het plangebied verblijfplaatsen aanwezig zijn van vleermuizen. Jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten als de huismus en de gierzwaluw zijn niet aangetroffen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden conform het vleermuisprotocol en de kennisdocumenten van huismus en gierzwaluw.

Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

In de hoekwoning aan de Koningin Wilhelminastraat 15 te Harlingen is een zomerverblijfplaats aangetroffen van zo'n vijf exemplaren van de gewone dwergvleermuis. Door de sloop van de woning zal deze verblijfplaats verdwijnen.

De gewone dwergvleermuis maakt gebruik van een netwerk van verblijven zodat het verlies van één verblijfplaats een gering effect zal hebben. Daarnaast kent de omgeving bebouwing waar de soort naar uit kan wijken. Uit het onderzoek is ook een verblijfplaats gevonden aan de even kant van de Wilhelminastraat te Harlingen. De sloop van de 126 woningen zal daarnaast weinig effect hebben op het functionele leefgebied. De soort is weinig kieskeurig en in de ruime omgeving blijven tijdens en na de werkzaamheden voldoende geschikt leefgebied (o.a. foerageergebied) voorhanden.

Het is wel van belang om het netwerk in stand te houden. Hiervoor wordt zowel tijdelijke als permanent gemitigeerd. Als tijdelijke voorzieningen zullen in de nabije omgeving vier vleermuiskasten worden opgehangen geschikt voor de gewone dwergvleermuis. Deze kasten worden opgehangen conform kennisdocument¹. Als permanente voorziening worden in de nieuwbouw ook vier verblijfplaatsen gerealiseerd. Om een goed netwerk in stand te houden en gezien de omvang van het project (126 woningen) dienen meer permanente voorzieningen te worden getroffen door minimaal het aantal te verdubbelen, maar bij voorkeur elke kopgevel te voorzien van verblijfplaatsen waarbij verschillende type verblijven worden aangeboden.

Om schade en/of verstoring van individuen tegen te gaan vinden de startwerkzaamheden (sloop) plaats in de minst kwetsbare periode van de soort en zal de verblijfplaats voortijdig ongeschikt worden gemaakt. Hierdoor wordt gezorgd dat individuen weg kunnen komen en wordt voorkomen dat individuen worden gedood bij de sloop. Alle werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ter zake kundig ecooloog.

Door het nemen van mitigerende maatregelen en aanwezige alternatieven in de omgeving is het voldoende aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in het geding komt.

Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)

In de hoekwoning aan de Prinses Margrietstraat 4 te Harlingen is een verblijfplaats aangetroffen van zo'n vier exemplaren van de laatvlieger. Door de sloop van de woning zal deze verblijfplaats verdwijnen.

De laatvlieger maakt gebruik van een netwerk van verblijven zodat het verlies van één verblijfplaats een gering effect zal hebben. Daarnaast kent de omgeving bebouwing waar de soort naar uit kan wijken. Het is echter een kritische soort waar relatief weinig van zijn leefwijze bekend is. Mitigatie van de gevonden verblijfplaats verdient extra aandacht. De sloop van de 126 woningen zal daarnaast weinig effect hebben op het functionele leefgebied. De soort is weinig kieskeurig en in de ruime omgeving blijven tijdens en na de werkzaamheden voldoende geschikt leefgebied (o.a. foerageergebied) voorhanden.

Het is van belang om het netwerk van verblijfplaatsen van de laatvlieger in stand te houden. Hiervoor wordt zowel tijdelijke als permanent gemitigeerd.

¹ Kennisdocument gewone dwergvleermuis, juli 2017, BIJ12

Als tijdelijke voorzieningen zullen in de nabije omgeving vier meerlaagse universele vleermuiskasten worden opgehangen. De laatvlieger accepteert slecht kasten.

Door een kast te gebruiken met een gevarieerd aanbod van microklimaten kan dat mogelijk worden opgevangen. Deze kasten worden op het zuiden of zuidwesten georiënteerd opgehangen conform kennisdocument van de gewone dwergvleermuis omdat deze voorschriften naar verwachting ook voor laatvlieger van belang zijn.

Als permanente voorziening worden in de nieuwbouw meerdere verblijfplaatsen gerealiseerd. Er worden zowel 4 vleermuiskokers als vier winterverblijfplaatsen gerealiseerd in de nieuwbouw. Om een goed netwerk in stand te houden en gezien de omvang van het project (126 woningen) dienen meer permanente voorzieningen te worden getroffen door minimaal het aantal te verdubbelen, maar bij voorkeur elke kopgevel te voorzien van verblijfplaatsen waarbij verschillende type verblijven worden aangeboden.

Om schade en/of verstoring van individuen tegen te gaan vinden de startwerkzaamheden (sloop) plaats in de minst kwetsbare periode van de soort en zal de verblijfplaats voortijdig ongeschikt worden gemaakt. Hierdoor wordt gezorgd dat individuen weg kunnen komen en wordt voorkomen dat individuen worden gedood bij de sloop. Alle werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ter zake kundig ecooloog.

Door het nemen van mitigerende maatregelen en aanwezige alternatieven in de omgeving is het voldoende aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in het geding komt.

B2.3. Belang van de activiteit

U vraagt ontheffing aan op grond van het belang van *"de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten"*, zoals in artikel 3.8, lid 5 onder b Wnb staat vermeld.

Om de CO₂ uitstoot te verminderen (klimaatverandering) zijn landelijke afspraken gemaakt in het Energieakkoord. Het energiezuiniger maken van huurwoningen van woningcorporaties vormt één van deze maatregelen. In 2050 dient het woningbezit van de woningcorporaties CO₂ neutraal te zijn.

Om dit te bereiken is het nodig om ofwel de woningen te na-isoleren en te renoveren, ofwel te slopen en nieuw te bouwen. De keuze hiertussen wordt gemaakt op basis van de huidige staat van de bestaande woningen. In het geval van de woningen van het plangebied in Harlingen is het niet rendabel gebleken deze te renoveren en sluit de plattegrond niet aan op de vraag. De vervangende nieuwbouw zal 93 woningen bedragen. Deze 93 woningen betreffen kwalitatief duurzame woningen (mogelijk nul-op-de-meter woningen) ter vervanging van kwalitatief slechte woningen.

Ik ben van mening dat om bovenstaande redenen het project het belang *'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'* dient.

B2.4. Andere bevredigende oplossing

In uw aanvraag geeft u de volgende mogelijke alternatieven aan:

- Het project is locatie gebonden. Het gaat om het vervangen van woningen die niet meer aan milieu- en kwaliteitseisen voldoen;
- Alternatieve inrichting: Er zijn diverse aangepaste activiteiten overwogen. Het niet uitvoeren van werkzaamheden vormt gene optie, omdat de woningen in de huidige situatie niet voldoen aan de landelijk gestelde doelstelling tot een energie-neutrale woningvoorraad van de woningcorporaties. Daarnaast is er geen betere inrichting mogelijk. Er worden voldoende tijdelijk en permanente alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd.
- Alternatieve uitvoering: De werkwijze is zoveel mogelijk afgestemd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

In de door u gevolgde werkwijze ben ik van mening dat de meest bevredigende oplossing is gezocht. Bij de uitvoering van het project/de handeling wordt verstoring van aanwezige beschermde soorten zoveel mogelijk voorkomen.

C. Conclusie

De maatregelen, het belang en alternatieven in acht nemende, is de zekerheid verkregen dat verstorende effecten op de gewone dwergvleermuis en laatvlieger tot een minimum worden beperkt en de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet in het gedrang komt. De effecten zijn daarnaast van beperkte en tijdelijke aard, waarna het gebied weer geschikt zal zijn voor de soorten.

Op grond van de onder A1.3. genoemde rapporten staat vast dat door de sloop van de 126 woningen op de door u aangewezen wijze en zoals in dit besluit is vermeld uit te voeren, de effecten van de overtreding van de verbodsbepalingen uit paragraaf 3.2 Wnb tot een minimum beperkt worden. Hierdoor kan met voldoende zekerheid worden gesteld dat er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Ontheffing voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger kan worden verleend.

Leeuwarder Courant/Friesch Dagblad

Gemeente Harlingen

Kennisgeving ontheffing Wet natuurbescherming

Gedeputeerde Staten hebben op 10 mei 2019 een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming verleend aan **De Bouwvereniging in Harlingen** voor sloop 126 woningen Harlingen Zuid (gewone dwergvleermuis, laatvlieger). De ontheffing is geldig tot en met 31 maart 2022.

De ontheffing met kenmerk 192554 ligt ter inzage in het:

-provinciehuis, elke werkdag van 9 tot 16 uur (graag van te voren contact opnemen).

Belanghebbenden kunnen tot en met **24 juni 2019** een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten.

Meldingsformulier Wet natuurbescherming

Dit formulier volgens de in de ontheffing of vergunning of bestuurlijk rechtsoordeel gestelde termijn of (indien dit niet is vermeld) uiterlijk 3 werkdagen voor de start van de activiteit sturen/mailen naar:

Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân, t.a.v. Afdeling Omgevingszaken, Team Groene
Regelgeving, Postbus 20120, 8900 HM LEEUWARDEN
E-mail: wmb@fryslan.nl

A. ALGEMENE GEGEVENS

Ontheffing-/Vergunning-
houder/aanvrager :
Adres en Plaatsnaam :
Telefoon / emailadres :
Kenmerk brief / code :

B. LOCATIEGEGEVENS

Locatie activiteit :
Soort activiteit :

C. OVERIGE GEGEVENS

Activiteit is ontheffing-
/vergunningplichtig i.k.v. Wnb : ja / nee
Startdatum en -tijdstip activiteit : / / 2019 uur
Einddatum en -tijdstip activiteit : / / 2019 uur

Wanneer het tijdstip van de
activiteit hierboven niet is in te
vullen, dan tijdstip s.v.p. hiernaast
zo duidelijk mogelijk aangeven.
(indien bekend of beschikbaar een evt.
periodiek schema meezenden s.v.p.)

D. INFORMATIE

Hieronder kunt u eventueel informatie kwijt die van belang is bij de melding

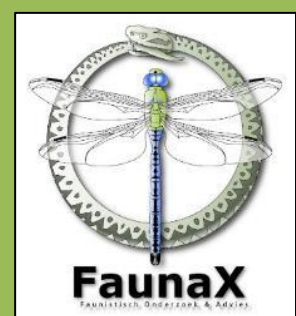
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Eventuele aanvullende informatie kan op de achterzijde van dit formulier worden vermeld.

2019

Ecologisch Werkprotocol

Werkzaamheden Oranjestraat te Harlingen (Plan Zuid)

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B
8401 BL Gorredijk

0513-435024

info@faunax.nl

www.faunax.nl

Lid van Netwerk Groene Bureaus

Ecologisch werkprotocol

Werkzaamheden Oranjebuurt te Harlingen (Plan Zuid)

Gorredijk, juli 2019

In opdracht van:
De Bouwvereniging

Contactpersoon:
Dhr. J. Boelens

Uitvoering:
Bureau FaunaX

Rapportage:
Jelmer Groen

Autorisatie:
Dhr. E.P. de Boer

Foto's voorpagina:
Compensatiemaatregel

© Bureau FaunaX. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding:
Bureau FaunaX (2019). Ecologisch Werkprotocol. Werkzaamheden Oranjebuurt te Harlingen (Plan Zuid) 19119, Bureau FaunaX, Gorredijk.

Disclaimer: In deze rapportage worden de resultaten van een onafhankelijk onderzoek behandeld. Bureau FaunaX heeft een adviserende rol en spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het plan waarop dit onderzoek betrekking heeft. Dit onderzoek is zo zorgvuldig en nauwkeurig mogelijk uitgevoerd. Het voorkomen van beschermde soorten is echter onvoorspelbaar. Aan dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Op dit onderzoek zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, zoals gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING.....	1
1.1	Plangebied.....	1
1.2	Beschermde soorten.....	1
1.3	Ontheffingsprocedure.....	2
1.4	Periode van uitvoering.....	2
1.5	Ecologische begeleiding.....	2
2.	WERKPROTOCOL LAATVLIAGER EN GEWONE DWERGVLEERMUIS	4
2.1	Voorafgaand aan de werkzaamheden	4
2.2	Tijdens de werkzaamheden	4
2.1	Na de werkzaamheden	5

1. INLEIDING

1.1 Plangebied

De Bouwvereniging is voornemens om werkzaamheden uit te voeren in het hieronder in figuur 1.1. getoonde plangebied. De woningen in het plangebied zullen worden gesloopt, waarna nieuwe woningen zullen worden gerealiseerd. De volgende adressen zullen worden gesloopt.

38 woningen aan de Koningin Wilhelminastraat 3 t/m 39 a (oneven)

44 woningen aan de Prinses Margrietstraat 4 t/m 46 a (even)

44 woningen aan de Prinses Margrietstraat 3 t/m 45 a (oneven)

Figuur 1.1. Topografische kaart van het plangebied (rode kader). Bron: www.bing.com/maps.

1.2 Beschermde soorten

In het plangebied dient tijdens de werkzaamheden, conform ontheffing, rekening te worden gehouden met de volgende soorten:

1. De laatvlieger (Prinses Margrietstraat 4). Eén zomerverblijfplaats (zie figuur 1.3.) die in 2018 werd gebruikt door vier individuen.
2. De gewone dwergvleermuis (Kon. Wilhelminastraat 15). Eén zomerverblijfplaats (zie figuur 1.2) die in 2018 werd gebruikt door vijf individuen.

1.3 Ontheffingsprocedure

Bureau Faunax heeft bij de provincie Fryslân met het oog op het overtreden van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (Wnb) voor de onder §1.2 genoemde soorten (laatvlieger en gewone dwergvleermuis) op 10 december 2018 een ontheffingsaanvraag ingediend. De provincie Fryslân heeft deze ontheffingsaanvraag geregistreerd onder nummer 01650540. Op 10 mei 2019 is de aangevraagde ontheffing verleend. Deze is geldig van juli 2019 tot maart 2022. In de volgende hoofdstukken worden derhalve de in de ontheffing vastgelegde voorgestelde maatregelen besproken.

1.4 Periode van uitvoering

December 2018 zijn de tijdelijke vervangende vleermuiskasten opgehangen. Van juli tot september zullen er sloopvoorbereidingen plaatsvinden waarna eind 2019 tot en met 2020 de woningen zullen worden gesloopt. In 2020/2021 zullen 93 nieuwe appartementen worden gebouwd.

1.5 Ecologische begeleiding

De in de ontheffing onder A1.1. aangegeven maatregelen dienen aantoonbaar te worden uitgevoerd en/of gerealiseerd in overleg met een ecologisch ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.

Figuur 1.2.: De locatie van het zomerverblijf gewone dwergvleermuis aan de Kon. Wilhelminastraat 15 (groen omcirkeld).

Figuur 1.3.: De locatie van het zomerverblijf laatvlieger aan de Pr. Margrietstraat 4 (groen omcirkeld).

2. WERKPROTOCOL LAATVLIAGER EN GEWONE DWERGVLEERMUIS

2.1 Voorafgaand aan de werkzaamheden

- In december 2018 worden binnen 200 meter van de huidige verblijfplaatsen per verblijfplaats vier vervangende vleermuiskasten (types worden genoemd in de ontheffing) opgehangen conform de voorwaarden van het kennisdocument van Bij12 (gewone dwergvleermuis). Voor de laatvlieger is er geen kennisdocument. In dit geval is het van belang dat de kasten worden georiënteerd op het zuiden of zuidwesten, op minimaal 3 meter hoogte hangen, een vrije uitvliegruimte hebben en vrij zijn van kunstlicht en verstoring. DIT IS REEDS UITGEVOERD.
- Voorafgaand aan de sloop worden de huidige verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt. In het geval van de gewone dwergvleermuis (Kon. Wilhelminastraat 15) gebeurt dit tussen eind augustus en eind oktober. In het geval van de laatvlieger (Prinses Margrietstraat 4) gebeurt dit tussen 1 augustus en 15 november.
- Ongeschikt maken wordt uitgevoerd door de daklijsten en een aantal dakpannen te verwijderen, alsmede openingen te creëren in de gevelbetimmering. Eventueel kunnen invliegopeningen overdadig worden belicht, nadat de vleermuizen hun verblijfplaats hebben verlaten.

2.2 Tijdens de werkzaamheden

- Het slopen mag pas plaatsvinden nadat de verblijfplaatsen verlaten zijn en wordt zo snel mogelijk na het verlaten van de verblijfplaatsen uitgevoerd. Als tijdens de sloop toch vleermuizen worden aangetroffen, dan dient het werk te worden stilgelegd en een deskundige te worden ingeschakeld. In geen geval mogen vleermuizen worden gevangen of verplaatst.
- In de nieuwbouw worden per verblijfplaats vier permanente verblijfplaatsen gerealiseerd middels inbouw. Voor de laatvlieger worden tevens vier winterverblijfplaatsen aangeboden. In de ontheffing wordt per soort en functie genoemd welke kasten geschikt zijn. In het geval van de gewone dwergvleermuis is het in deze van belang om de richtlijnen uit het kennisdocument van BIJ12 aan te houden. In het geval van de laatvlieger is er geen sprake van een dergelijk document, maar is het van belang dat de kasten zo hoog mogelijk worden geplaatst (<3 meter), ze gericht op het zuiden of zuidwesten worden opgehangen, er sprake is van een vrije aanvliegroute en de locatie vrij is van kunstlicht. Tevens dient er geen sprake te zijn van verstoringen en dienen de kasten buiten het bereik van predatoren te hangen. De werkwijze dient te worden toegevoegd aan het nieuwbouwplan en te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag.
- In de nieuwbouw dienen naast de hierboven genoemde verblijfplaatsen extra voorzieningen te worden gerealiseerd. Hierbij dient u bij voorkeur in elke kopgevel van de nieuwbouw verblijfplaatsen te realiseren. U dient minimaal het hieronder genoemde aantal verblijfplaatsen (exclusief de winterverblijfplaatsen) te verdubbelen, wat neerkomt op 8 verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis en 8 verblijfplaatsen

voor de laatvlieger. De werkwijze dient te worden toegevoegd aan het nieuwbouwplan en te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag.

- Gedurende de periode van uitvoer wordt het plangebied gemonitord zodat de effecten van de genomen maatregelen worden gecontroleerd. Hierbij wordt specifiek gelet op de laatvlieger. Het plangebied wordt hiervoor twee keer bezocht in de kraamtijd. De resultaten van de monitoring dienen jaarlijks te worden overlegd aan het bevoegd gezag.

2.1 Na de werkzaamheden

- Ook het jaar na de periode van uitvoer wordt het plangebied gemonitord zodat de effecten van de genomen maatregelen worden gecontroleerd. Hierbij wordt specifiek gelet op de laatvlieger. Het plangebied wordt hiervoor twee keer bezocht in de kraamtijd. De resultaten van de monitoring dienen jaarlijks te worden overlegd aan het bevoegd gezag.
- Tijdelijke voorzieningen dienen tot minimaal drie maanden (in het actieve seizoen van de vleermuis) na het realiseren van permanente voorzieningen te blijven hangen. Het eventueel verwijderen van tijdelijke voorzieningen dient te gebeuren onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.